

De l'u al deu,
western

Una pel·lícula entranyable, *Johnny Guitar*

Antoni Serra

En poques ocasions, en aquesta vida fantàstica i màgica de l'aventura imaginària de la ficció (però no menys real que totes les vides inútils), he experimentat una sensació tan plena com la que vaig sentir el dia que vaig veure per primer cop el *western* de Nicholas Ray, *Johnny Guitar*. El més curiós, així i tot, és que aquella sensació es va anar repetint, quasi bé immutable, sense perdre un sol mil·límetre d'emoció, les altres vegades que he anat veient el film a la gran pantalla o, fins i tot, en format reduït de vídeo.

Quin *western* més excepcional, *Johnny Guitar*!

I perdonin vostès, amics i apassionats del cel·luloide, la meua poc disimulada expansió sentimental de vell nostàlgic. Però no puc deixar de confessar que la pel·lícula de Nicholas Ray, realitzada el 1954, si no record malament, ha estat un film emblemàtic per a mi. Juntament amb algunes obres de Hitchcock (*Vertigo*, *La finestra del darrera*), de Ford (*Estimada Clementina*, *L'home tranquil*), de Billy Wilder (*Doble indemnització*, *Some Like it Hot*), d'Orson Welles (*Touch of Evil*) i uns quants més directors que varen fer del cinema una força ètica i estètica de llibertat.

Johnny Guitar és més que una pel·lícula, perquè és l'essència del cinema. Així de senzill, amics meus. Però així de complicat, d'envtricollat, de difícil de materialitzar.

L'obra de Ray ho és tot: la interpretació (especialment la de Joan Crawford, magistral en el personatge de Vienna, que ja no era cap nina —tenia els seus 46 anys ben fets—, però no és gens menyspreable la de Mercedes MacCambridge o la d'un actor que a mi no em diu gran cosa, Sterling Hayden, i la dels més secundaris John Carradine, Scott Brady, Frank Ferguson i Ernest Borgnine); els diàlegs, d'una força excepcional i, no poques vegades, amb un punt patètic d'ironia; la concepció de l'ambient i la creació de l'atmosfera; la denúncia implacable d'una societat sotmesa a una minoria que ostenta tradicionalment el poder; el color i, més en concret, els ocres i els vermells foc que accentuen la intensitat dramàtica de la història, a més de la indiscutible i gran importància cromàtica... Diria que és la «pel·lícula total» o gairebé ho és, total, de la mateixa manera —i perdonin la petulància de l'erudit— que Elio Vittorini perseguia la «novel·la total» i s'hi aproximava a *Le città del mondo* i a *Le donne di Messina*.

Just en començar la pel·lícula, amb només tres o quatre minuts de projecció, hi ha tot el món del *western* magistralment resumit i exposat amb una claredat admirable. Un genet (Sterling Hayden), cavalcant un cavall blanc i amb una guitarra en bandolera, és espectador distant de l'explosió de barrobins en unes mines d'or i l'assalt a una diligència, per conti-

nuar el camí i arribar, entre ventades i polsegueres (insubstituïbles en el cinema del *far west*), a una casa aïllada d'aspecte tenebrós: el bar i saló de joc de Vienna (Joan Crawford). A partir d'això, ja tot és possible. Perquè Nicholas Ray és pura imaginació i intel·ligència. Desenvolupa l'essència d'aquest perfecte començament amb una serietat, una convicció, un rigor estètic poques vegades assolit en el món de la creació intel·lectual. El film de Ray té significació històrica pel lloc (construcció del ferrocarril i d'una possible gran ciutat) on transcorre la vivència filmica, característica propera, sens dubte, a la influència de l'esperit de la *lost generation*. Però hi ha més —com escriu Santos Fontela a *Cine romàntico*, 1973—, molt més, perquè el film de Ray entra conceptualment en el que podríem anomenar mite de l'amazona i Fontela, a més, el considera «un ejemplo luminoso». El *western*, en el sentit genèric i com a narrativa èpica que és (en part), tradicionalment ha estat caracteritzat per la masculinitat dominant en el món de l'oest. *Johnny Guitar* té un sentit oposat: la radicalització temperamental de dues dones, la magistral Joan Crawford i Mercedes MacCambridge enfrontades a mort, mentre els altres personatges —els homes— tenen un menor protagonisme. Elles són la veu (encara que oposades) reivindicativa del film de Ray. És, com deia abans, el mite de l'amazona. I per altra part, crec que *Johnny Guitar* és una obra romàntica... perquè romàntics són els personatges —malgrat la duresa incommovable de Vienna— i la relació sentimental que havien mantingut d'abans (i després, en el present) entre Johnny Guitar, o Johnny Logan, y Vienna.

Què més es pot demanar d'un film com *Johnny Guitar*?

Així com afirmava sense modèstia al darrer *Temps Moderns* que John Ford era quasi —o sense el quasi— perfecte, ara puc també afirmar que *Johnny Guitar* és un *western* únic i irrepel·lible, *in sempiterna secula*. I que el Diable ens faci del tot felços, abans de la mort... ■

